



# FoF-bulletin

Nyhetsbrev fra Institutt for  
filosofi og  
førstesemesterstudier



Nr. 2/2011

April 2011

## Instituttleders hilsen

### Trenger vi nasjonale rammer for examen philosophicum?

Før i tiden sto Norges fire universiteter ansvarlig for all exphil-undervisning, og vi hadde god oversikt over de ulike undervisningsoppleggene. Slik er det ikke lenger. Ansvaret ligger nå ved de enkelte institusjonene, og vi vet knapt nok hvem det er som i dag tilbyr examen philosophicum. Langt mindre foreligger det noen oversikt over hva exphil faktisk inneholder ved de ulike institusjoner.

Før i tiden fantes det en noenlunde felles nasjonal forståelse for hva et exphil-studium skulle være: en innføring i vår felles akademiske tradisjon, med vekt på kritisk refleksjon, eksemplifisert ved noen av tradisjonens mest toneangivende filosofer. Det kan se ut som om det i dag ikke i samme grad som tidligere foreligger en slik felles forståelse, og siden det heller ikke eksisterer et oversiktlig nasjonalt exphil-miljø, er det vanskelig å finne et forum for å diskutere de faglige rammene for exphil.

Vi har et visst håp om at denne situasjonen kan endres. Sammen med våre søsterinstitutt ved UiO, NTNU og UiT søkte vi i fjor høst om såkalte SAK-midler, blant annet for å skaffe oss en oversikt over alle exphil-oppleggene i Norge. Vi ble tildelt et mindre beløp, og det er allerede foretatt en viss kartlegging, som blant annet avdekket til dels store variasjoner i faglig innhold, pensumomfang, undervisningsformer og eksamensformer. På et møte i Trondheim før påske, hvor Rune Falch og Eivind Kolflaath representerte FoF, ble det blant annet uttrykt en viss bekymring over at enkelte exphil-opplegg, særlig ved mindre institusjoner, har

utviklet seg i retning av svært fagspesifikke studier, uten det allmennfilosofiske grunnlaget som exphil tradisjonelt har hatt. Vi håper nå på en videreføring av dette prosjektet, med henblikk på å etablere en nasjonal dialog omkring innholdet i exphil-studiet. Her bør filosofene kjenne sin besøkelsestid - såfremt man ønsker at examen philosophicum fortsatt skal gi et felles grunnlag for akademiske studier.

*Med hilsen  
Vigdís Songe-Møller*

## Studentenes spalte

Fredag 8. april ble det arrangert studentseminar på instituttet i regi av fagutvalget. Blant innleggsholderne deltok studenter både fra bachelor- og masternivå. Her fikk studentene uttrykt og diskutert tanker om temaer som opptar dem sammen med andre medstudenter.

**Tore Hågensen** løftet fram tanker om hva visdom og viten kan være. Han spurte også: "Hvorfor skal vi, når det gjelder kunnskap, innsikt og visdom, velge filosofi og ikke naturvitenskap? Ved å ta utgangspunkt i Platon og Aristoteles prøvde han å trekke linjer frem til vår egen tid, for å forstå forholdet mellom filosofi og vitenskap. Hågensen spør om ikke vitenskapens oppgave bør bli forstått som å sanke empiri, mens filosofiens oppgave er å søke forståelse og å fortolke disse funnene. Kanskje bør vi forstå vitenskapen som avhengig av filosofien.

**Alexander Myklebust** holdt innlegg om Edmund Husserl og fenomenologien. Hvordan har Husserl utviklet og framlagt sin filosofi? Myklebust presenterte medstudentene for Husserls utsagn om "å gå til tingene selv". Men hva betyr nå egentlig dette merkelige utsagnet? Myklebust forklarer og gjør rede for sentrale begreper innen fenomenologien. Han trekker videre linjer fra Husserl til andre viktige filosofer som Sartre, Levinas og Heidegger.

**Espen Dragstmo** tok opp problemet med tosvarsteorien innen rettsfilosofien. En tosvarsteori hevder at et juridisk problem kan ha flere forskjellige, men like gode løsninger. Han spør hvilke konsekvenser kan det ha at retten ikke kan gi én løsning på rettslige tvister? Kan tosvarsteorien føre til at jusstudenter utdannes som sofister, snarere enn individer som genuint søker de gode løsninger på juridiske problemer? Dragstmo mistenker tosvarsteorien for å ha slike negative konsekvenser. Et alternativ til tosvarsteorien er ettsvarsteorien, som hevder at alle rettslige spørsmål kun har ett svar. Spørsmålet blir da videre om en ettsvarsteori vil kunne fange det vi anser som rettferdig i en kompleks verden.

De tre innleggene hadde hver sin påfølgende runde med oppklarende samtaler og filosofiske diskusjoner. Seminaret ble avsluttet med pizza og fest.

*Theo Bronstad, Bachelorstudent ved FoF*

## Harald Johannessen fyller 70 år og takker av.

Harald Johannessen fylte 70 år den 26. mars og har siden da formelt hatt status som professor emeritus. Denne formelle statusen merker vi imidlertid foreløpig lite til, for Harald har - til FoFs glede - valgt å fullføre undervisningen dette semesteret.

Bare 24 år gammel - i 1965 - tok Harald magistergraden, med en avhandling om Wittgensteins *Tractatus*. Filosofisk institutt ved UiB var den gang relativt nyetablert, og Harald var blant de aller første studentene som ble tatt opp ved instituttet og blant det første kullet uteksaminerte magistre. Allerede i 1962, for nesten 50 år siden, begynte han å forelese til exphil, noe som må bety at Harald har en nærmest uslåelig rekord i lang fartstid som exphil-foreleser.

Harald ble etter endte studier ikke værende lenge i sin hjemby og har i løpet av sin lange akademiske karriere farten mye omkring. Før han kom tilbake til Filosofisk institutt i Bergen som førsteamanuensis i 1994, hadde han bak seg ansettelser ved universitetene i Århus, Trondheim og Tromsø, i tillegg til lengre studie- og forskningsopphold ved universitetene i København, Cambridge, Oxford og University of Virginia. Denne

bereistheten gjenspeiler noe av Haralds vide filosofiske interesseområde. Hans hovedområder er filosofisk logikk, språkfilosofi og Wittgensteins filosofi, men han har også skrevet om marxisme, skeptisisme og Jane Austen, og har dessuten blant annet arbeidet inngående med Hegels filosofi, som han har undervist om de siste semestrene. En skal ikke ha snakket lenge med Harald før en merker hans store og inngående kunnskaper, omfattende belesthet, hans klare intellekt og i det hele tatt hans suverene argumentative evner og elegante muntlige fremstilling.



**Harald Johannessen – i aksjon**

Blant Haralds vitenskapelige publikasjoner skal særlig hans bok *Interpreting Wittgenstein: Four Essays* fra 2007/2008 nevnes. I stedet for å tilby nok en fortolkning av Wittgenstein eller å blande seg inn i de stadig pågående debattene om hvordan Wittgenstein skal fortolkes, legger Harald her frem metafilosofiske betraktninger om hva det vil si å lese og å fortolke Wittgensteins tekster. I tillegg til sine vitenskapelige tekster har Harald også skrevet lærebøker. I 1995 utga han en lærebok i logikk for filosofistudenter, med den slående tittelen *Logikk for Hvermann*, og i 2008 forelå læreboken til examen philosophicum, *Debatllære for psykologer. Innføring i tolking, argumentasjon og saklighet*. Denne siste boken vil nå komme ut i revidert form på Spartacus forlag.

Det er liten grunn til å tro at oppnådde 70 år vil sette en stopper for Haralds filosofiske virke. Vi gratulerer hjerteligst med overstått 70-årsdag og ønsker Harald alt godt og mange aktive år som professor emeritus ved FoF.

## Bergensnettverket for kvinner i filosofi: Nettverkskonferanse

15. -16. mars i år arrangerte *Bergensnettverket for kvinner i filosofi* nettverkskonferanse på Quality hotell ved Flesland. Temaet for konferansen var "Feministisk filosofi". Nettverket inviterte tre foredragsholdere som representanter for tre ulike retninger innen feministisk filosofi; henholdsvis Toril Moi, Cathrine Holst og Kristin Sampson. I tillegg deltok Ellen Mortensen i paneldebatt.

**Toril Moi** holdt konferansens første foredrag, "Begrepet om den andre. Hva kan vi lære av Simone de Beauvoir?" I sin nylesning av Beauvoirs forfatterskap har Moi trukket Beauvoir ut av kategorien "likhetsfeminisme". Gjennom tre nedslag i Beauvoirs forfatterskap viste Moi ulike tilnærminger til begrepet om "den andre". I romanen *Gjesten* (1943) står vi overfor "den metafysiske andre"; i essayet "Pyrrhus et Cinéas" (1944) står vi overfor "den partikulære (dagligdagse) andre" mens vi i *Det annet kjønn* (1949) står overfor påstanden "kvinnen er den andre". Gjennom denne nyanseringen fremkommer et nytt og positivt begrep om "annethet": en gjensidig annethet. Konklusjonen, ifølge Moi, var at Beauvoir er opptatt av at det skal oppstå en (positiv) gjensidig anerkjennelse mellom kjønnene, der kjønnene oppfattes som selvstendige subjekter via en aksept av at alle mennesker er andre for hverandre.

Etter Mois innlegg ble det arrangert paneldebatt med tittelen: "Simone de Beauvoirs aktualitet i dag". Deltakere i panelet var Kristin Sampson, Ellen Mortensen, Cathrine Holst og Toril Moi.

**Katrine Holst** gav innlegget "Martha Nussbaums liste. Feminisme og rettferdighet". Holst tok utgangspunkt i Nussbaums tekst "In Defense of Universal Values", hentet fra boken *Women and Human development. The Capabilities Approach* (2000). Holst presenterte først og fremst tre argumenter mot universalisme som Nussbaum argumenterer mot: kulturargumentet, mangfoldsargumentet og paternalismeargumentet. Gjennom sin nærlesning påpekte Holst styrken i Nussbaums argumentasjon mot verdirelativisme, samtidig som hun viste til de problemene som oppstår for Nussbaums forsvar av de konkrete menneskelige kapabiliteter. Dette innlegget avsluttet konferansens første dag. Før middag samme kveld var alle deltakerne samlet til en liten "slippefest" av Bergensnettverkets *Årbok 2010*.

**Kristin Sampson** gav innlegget "Åpenheten ved en kjønnsforskjellens ontologi ut fra Irigaray". Kjønnsforskjell er en virkelig forskjell, og i forhold til en enhetlig måte å tenke kjønn på, trenger vi noe nytt. Ut fra denne påstanden, spurte Sampson: Hvilken åpenhet muliggjør Irigarays kjønnsforskjell? Hun besvarte spørsmålet ut fra tre perspektiver: ontologi, epistemologi og etikk. Vi fikk introdusert en ny (etter)tanke: vi må lytte til den annens

annethet; lyttingen foregår i en stillhet som enda ikke er kodet, og dette gir den andre rom i en åpenhet hvor fremtiden enda ikke er beskrevet av fortiden. Konferansen ble avsluttet med nettverksmøte.

## Doktor Ivar Labukt!

**Ivar Russøy Labukt** disputerte fredag, 11. mars med avhandlingen *Hedonistic Egoism - A Theory of Normative Reasons for Action*. Førstepponent var Professor Joseph Mendola, Department of Philosophy, University of Nebraska-Lincoln, USA, og annenopponent var Lecturer Elinor Mason, Department of Philosophy, University of Edinburgh. Leder av komiteen var professor Reidar Lie. Vigdis Songe-Møller ledet disputasen.

Dagen før holdt Labukt sin prøveforelesning over temaet "The science of moral judgment: will it make moral philosophy obsolete?"



**Ivar Labukt** disputerer

I sin avhandling gir Labukt en filosofisk begrunnelse for *egoistisk hedonisme*, som en teori om normative grunner for handling. Det vil si at ens grunnleggende mål med livet bør være å oppleve mest mulig nytelse og minst mulig lidelse. Labukt forsvarer altså her to filosofiske posisjoner som ikke akkurat har vært populære opp gjennom tidene. Egoistisk hedonisme trenger nødvendigvis ikke få noen dramatiske konsekvenser, hevder imidlertid Labukt i et intervju i universitetets nettavis *På høyden*: "De fleste mennesker har opplevd at det gir mer nytelse på lengre sikt å være grei og å engasjere seg i velferden til sine medmennesker". Hele intervjuet kan leses her: [http://nyheter.uib.no/?modus=vis\\_nyhet&id=48411](http://nyheter.uib.no/?modus=vis_nyhet&id=48411)

Veileder for Labukt har vært professor Erik Brown, mens Torbjörn Tännjö har vært biveileder.

## 5 nye forskningsgrupper

Instituttet har, etter instituttrådsvedtak 8. april, fått fem nye forskningsgrupper i tillegg til de fem vi allerede har. De fem er som følger, med leder(e) oppført i parentes:

- Forskningsgruppe for liberalismestudier (Richard Sørli, Espen Gamlund)
- Forskningsgruppe for filosofi og retorikk (Hans Marius Hansteen)
- Forskningsgruppe for miljøfilosofi (Trygve Lavik, Hein Berdinesen)
- Forskningsgruppe for subjektivering og senmodernitet (Arild Utaker)
- Forskningsgruppe for filosofi, språk og kunst (Vibeke Tellmann)

Gruppenes aktiviteter vil bli evaluert i 2012. Vi ønsker lykke til med arbeidet.

## Bedømmelseskomité oppnevnt

Komiteen til bedømmelse av våre 58 søkere til de to utlyste førsteamanuensisstillingene er nå oppnevnt av dekanen. Komiteen består av: Claus Huitfeldt (leder), Lars Fr. Svendsen, Reidar Lie, Bjørn Ramberg (UiO) og Cynthia Freeland (University of Arizona). Komiteen tar sikte på å ferdigstille sitt arbeid i god tid før høstsemesterets slutt.

Vi takker de fem for ha tatt på seg dette arbeidet, og ønsker de all mulig lykke i sin gjerning!

## Personallytt

**Elin Elde** er i begynnelsen av mai hjemme igjen etter å ha gjennomført 50 forelesninger for 58 studenter til Ex.phil. og Ex.fac. i Sydney - i regi av Gateway College/Høgskolen i Telemark.

Vel hjem!

**Claus Huitfeldt** deltok med foredraget "Markup mereology and tag algebra" på en "Workshop on Markup and its semantics" torsdag 14. april ved Dipartimento di Scienze dell'Informazione ved Universitetet i Bologna.

**Gunnar Karlsen** ble far til en jente den 8. april. Vi gratulerer også her Gunnar med sin andrefødtel!

## Publikasjoner

Vi har fått melding om følgende publikasjoner siden sist:

**Ahvenniemi, Rebecka:** "Sannhet som kunst: En presentasjon av sannhetsbegrepene til Martin Heidegger og Theodor W. Adorno". Skriftsserien nr. 26 2011, Bergensnettverket Kvinner i Filosofi, Årbok 2010, s. 29- 45.

**Berdinesen, Hein:** "Transcendental Philosophy and Fundamental Ontology" i *Analecta Husserliana*, 1, Volume 108, *Transcendentalism Overturned, Part 2* (s. 41-55).

**Gamlund, Espen:** "Forgiveness without blame", i Christel Fricke (red.), *The Ethics of Forgiveness. A collection of essays*. Routledge, 2011: 107-129.

**Gamlund, Espen:** "Living under the guidance of reason. Arne Naess's interpretation of Spinoza", *Inquiry*, vol. 54, No. 1 February 2011: 2-17.

**Hansen, Mette Christine:** "Om lenestolens rolle innenfor bevissthetsfilosofien". Skriftsserien nr. 26 2011, Bergensnettverket Kvinner i Filosofi, Årbok 2010, s. 109-128.

**Hevrøy, Stein:** "The Ethical Fruitfulness of Nietzsche's View on Suffering"  
<http://www.inter-disciplinary.net/wp-content/uploads/2011/04/msosufferingever1120411.pdf>

**Lillebø, Jonas:** "Translation and the problem of homogeneity in multicultural societies. The concept of "a comparable" demonstrated through the case of Martin Luther", *Cambridge Review of International Affairs* (antatt).

**Nyvold, Helle:** "Om forholdet mellom mennesker og dyr". Skriftsserien nr. 26 2011, Bergensnettverket Kvinner i Filosofi, Årbok 2010, s. 81-109

**Servan, Johannes & Ane F. Aarø** (red): *Environment, Embodiment and Gender*. Hermes-Text, 2011

**Smith, Deirdre C. P.:** "Wittgenstein, language and ethics: some choices". Skriftsserien nr. 26 2011, Bergensnettverket Kvinner i Filosofi, Årbok 2010, s. 59-81

**Songe-Møller, Vigdis:** "Antigones dødelige begjær etter Samme. Sofokles' Antigone i lys av antikkens filosofi". Skriftsserien nr. 26 2011, Bergensnettverket Kvinner i Filosofi, Årbok 2010, s. 13-29

**Tvedt, Oda Elisabeth Wiese:** "Det tekniske verdensbilde og dets mytologier". Skriftsserien nr. 26 2011, Bergensnettverket Kvinner i Filosofi, Årbok 2010, s. 45-59